

Sanningen talar med låg röst

Det nya toleransbegreppet förbjuder övertygelser – av Robert Spaemann. Utdrag ur ett föredrag inom ramen för ett interdisciplinärt symposium i Köln under titeln ”Sanning, pluralism, relativism – skadar absoluta övertygelser demokratin?”

2008-07-04

När det idag talas om ”sanning”, så är den rådande uppfattningen, att det med tanke på den reella

verkligheten, bortom vår vetenskapliga modell, inte finns något som sanning. Alltså inte heller med tanke på allt så kallat informationsvetande. Här formerar sig i frihetens namn ett häftigt motstånd mot varje anspråk på sanningen. Det talas visserligen hela tiden om "värden", men detta begrepp är i dagligt bruk allt igenom initierat av relativismen. Redan talet om "våra värden" eller om "kristna värden" osv. är relativistiskt. Det suggererar ju, att värden baserar sig på värderingar, i stället för tvärtom, värderingar på värden. Och om också ett absoluthetsanspråk upphöjs för europeiska värden, så gäller detta anspråk egentligen bara för ett värde, som absolut ska gälla, Europas högsta värde, enligt ett uttalande av förbundskanslern Angela Merkel, nämligen toleransen.

Men i det finns det många tankefel. Tolerans gäller för andra människors

övertygelser, som vi tycker är tokiga, men respekterar, eftersom det finns människor, som identifierar sig med dem. Och en sådan tolerans bygger på en högst förutsättningsfull egen övertygelse om varje enskild människas värdighet.

Värdekanonen välter omkull

Idag sägs emellertid land och rike runt, sådant som, att absoluta sanningsövertygelser till sin natur är intoleranta, eftersom de anser motstridiga övertygelser vara falska. Och därmed välter hela värdekanonen omkull. Tolerans respekterar övertygelser. Det nya toleransbegreppet förbjuder att ha övertygelser, eftersom dessa per definition är intoleranta. Med tanke på metafysiskt och normativt tänkande ska det bara finnas godtyckliga åsikter. Men det beaktas inte, att också åsikter anspelar på sanningen och inte inskränker

sanningen. Den som tror, att det på andra galaxer också finns tänkande och kännande varelser, kan visserligen inte förvandla denna åsikt genom bevis till vetande. Även den motsatta uppfattningen kommer att finnas. Bara sanningen är oavhängig av meningsskiljaktigheter. Det finns nämligen antingen sådana varelser, eller inte, även om vi aldrig kommer att veta det. Det vill säga, en av de båda åsikterna är sann, den andra är falsk. Vi kan föreställa oss en liknande diskussion bland tänkande varelser på en annan galax med tanke på vår planet. Vi vet exakt, vem som har rätt av de båda åsiktsföreträdarna. För vi vet, att vi finns, och att varje varelse i universum tar fel, när den påstår, att vi inte finns.

Naturligtvis inskränker sanningen på vår uppfattade frihet med dess mångfald av möjligheter. Det ligger i sakens natur. ”Sanningen, min käre

son”, så skriver Matthias Claudius, ”sanningen riktar sig inte efter oss, vi måste rikta oss efter den.” Det är klart, att den som har studerat fysik, inte längre kan göra godtyckliga, fantasiska antaganden angående verkligheten. Ändå gäller Jesu ord: ”Sanningen skall göra er fria.” Fri är den, som vet, vad han gör, för bara den gör, vad han vill. Den som tar en felaktig medicin, i tron på, att den hjälper honom, har inte gjort, vad han ville, för han ville bli frisk. Bara den som känner till medicinens verkan, gör vad han vill, när han tar den rätta. Detta argument är på ett oöverträffat sätt utvecklat redan av Platon.

I Johannesevangeliet svarar Jesus på Pilatus fråga, om han var en konung: ”Jag har fötts och kommit hit till världen för denna enda sak: att vittna för sanningen.” Vi kan fråga varför detta är ett svar på Pilatus fråga. Det är typiskt för Jesus i

Johannesevangeliet, att han ofta svarar på frågor på ett sätt, så att man först inte förstår vad svaret har att göra med frågan. I detta fall tycks det vara klart för mig. Av naturen är ingen människa kung över en annan. Kung är endast den, som i dem, som anförtrotts honom, känner och förstår dem i djupet av deras väsen och deras vilja, och därför leder dem dithän, dit de egentligen och i själva verket vill. Sanningens makt är det enda alternativet till människors makt över människor.

Vi kan lätt klargöra detta genom ett exempel i vår författning, som innehåller de allmänna fri- och rättigheterna, som inte kan ändras genom en parlamentarisk majoritet. Om det inte finns någon sanning inom lagens område och alltså ingen makt över sanningen, då är en sådan författning de dödas makt över de levande. Om de grundläggande rättigheterna bara är uttryck för de

personliga åsikterna hos lagskrivarna, då betyder de helt enkelt tyranni. Annat är det, om lagskrivarna, delvis med färskt intryck från nazimakten, uttryckt en sanning om människan och dess värdighet, som de på inget sätt betraktade som något, som hade sitt upphov i deras egen åsiktsvärld. Precis som vi inte underkastar oss Pythagoras person, när vi lärt oss Pythagoras sats. Den som förstått den satsen, kan lugnt glömma Pythagoras namn.

Det finns idag en viss insikt i det faktum, att en extrem relativistisk individualism betyder en social katastrof, och att ingen nation kan bestå utan en viss värdegrund. Men där uppfostran enligt denna samsyn är verksam utan tron på den sanning, som den förmedlar, då handlar det bara om en konditionering till förmån för en maktfullkomlighet, som idag i

allmänhet visar sig som ”politisk korrekthet”. Den riktar in sig på anpassning, inte på sanning.

Insikt i sanning finns emellertid bara i frihet. Beteenden kan och måste ibland framtvingas. Sanningsinsikt och tro kan inte framtvingas. Sanningen talar med låg röst.

Vi lever idag i en värld, i vilken den virtuella realiteten spelar en allt större roll. Vetenskap och teknik vinner sina erkännanden till stor del därigenom, att de simulerar den naturliga verkligheten. Den perfekta simuleringen är den, som man inte alls kan urskilja från originalet. Och så går människorna omärkligt över till att betrakta själva verkligheten som inget annat än dess simulering. Datorerna ska vara så människolika som möjligt. Och till slut inbillar vi oss, att vi själva inte är något annat än våra datorer. Därvid kommer man att tänka på en psalm om

hedningarna, som tillber sina handgjorda gudar: "De ser inte, de hör inte, de går inte, de luktar inte." Och sedan fortsätter psalmisten: "Likadana blir de, som gör dem."

Och ändå värjer sig människan instinktivt mot att bara ha med simulering att göra. Vi föreställer oss, att vi skulle bli erbjudna, att från och med nu och till vår död, få leva i ett tillstånd av högsta eufori. Vi skulle få se ett exempel på en sådan människa. Han ligger på ett operationsbord, han är medvetslös. I hans hjärna förs trådar in, som stimulerar vissa hjärnområden och åstadkommer detta euforiska tillstånd hos honom, ett tillstånd som kommer att vara intill hög ålder, då han sedan dödas genom en varsam spruta, utan att han märker något. Och nu tillfrågas vi, om vi också skulle vilja bli behandlade som denna människa. Jag tror, att det bara finns ett fåtal människor, som

vore beredda att byta ut sitt vanliga, banala, dels glada, dels sorgsna, dels långtråkiga liv mot denna eufori. Varför? Den på detta sätt behandlade människan är ju uppenbarligen mycket nöjd. Ja, men vi vill inte ha detta slags tillfredsställelse. Det som människor längtar efter, är som alltid verklighet, är sanning.

Filosofen Robert Spaemann, född 1927 tillhör de mest betydande företrädarna bland filosofer i den aristoteliskt- kristna traditionen. Fram till sin pensionering 1992 var Spaemann nästan 20 år professor vid Ludwig-Maximilianuniversitetet i München. Den kristna trons förnuftighet tillhör kärnelementen i hans filosofi. Spaemann är bl a rådgivare till påven Benedikt XVI.

Texten är ett utdrag ur ett föredrag, som författaren höll i juni i Köln. Spaemann talade inom ramen för ett interdisciplinärt symposium i Köln

under titeln "Sanning, pluralism.
relativism – skadar absoluta
övertygelser demokratin?" Arrangör
var "Lindenthal- Institut", en Opus
Dei närstående institution. Förutom
Spaemann talade bl a filosofen prof.
Hanna-Barbara Gerl-Falkoviz,
socialetikern prof. Manfred Spieker
och medicinprofessor Hans-
Bernhard Wuermeling.

Kölner Stadt-Anzeiger

.....

pdf | Dokument automatiskt skapad
från [https://dev.opusdei.org/sv-se/
article/sanningen-talar-med-lag-rost/](https://dev.opusdei.org/sv-se/article/sanningen-talar-med-lag-rost/)
(2025-08-12)